

Irak Krizine Çözümler – Farklı Bakış Açıları ve Ortak Hedefler

Zeynep Gürcanlı

Antalya'dan bakınca, hele de bu güzel havayı soluyunca, insanın aklına hep güzel şeylerden bahsetmek geliyor.

Ama ben Ankara'dan geldim. Ve Türkiye'nin tüm sıkıntılarını, bir kambur gibi sırtladığına inanan, o ciddi ve aslında biraz da sıkıcı "Başkentlilerden" biriyim.

Bu nedenle, güzel havaya rağmen, olumsuz konulardan bahsedeceğim size.

Ankara'da son birkaç aydır seçim karmaşası dışında konuşulan tek bir konu var; Irak.

Biz Ankaralı gazeteciler, "yeni Cumhurbaşkanı'nın kim olacağı, laik-dinci çatışması, yaklaşan milletvekili seçimleri ve post-modern darbe,

teknolojik e-darbe ve bildiğimiz rutin askeri darbe söylentileri arasında vakit bulduğumuzda hep aynı konuya dönüyoruz ve “Ne olacak bu Türkiye’nin hali” tartışmalarına bir de “Ne olacak bu Irak’ın hali” sohbetlerini ekleyiveriyoruz.

Siyasete “çok meraklı”, dış politikada ise “kendini uzman” olarak gören tüm Türklerin Irak’a çözüm önerileri de farklı. Ancak hemen herkesin üzerinde uzlaştığı tek bir konu var;

Amerikalıların Irak politikasının “tamamen fiyasko” olduğu.

Washington yönetimindeki Neo-conlar, Irak’a askeri müdahaleye karar verdiklerinde ortaya üç hedef koymuşlardı;

*Saddam Hüseyin’in ürettiğini iddia ettikleri kitlesel imha silahlarını etkisiz hale getirmek

*Saddam Hüseyin’in “zulmü” altında ezilen Iraklılar’ı kurtarmak

*Irak’a Batı standardında demokrasiyi getirmek, tüm Iraklıların insan haklarını garanti altına alacak bir rejim kurmak.

Amerikalılar’ın yola çıkış gerekçeleri o dönemde kulağa hoş gelse de, Türkiye bu hedeflere her zaman “temkinli yaklaştı”.

Çünkü Washington’dan baktığınız Irak ile, Ankara’dan baktığınız, daha o zamanlarda bile çok farklı görünüyordu.

Amerikalılar işgal öncesinde Irak’ı hep, Iraklı rejim muhaliflerinden dinlediler.

Saddam Hüseyin’in kontrolündeki Irak’tan kaçıp, sürgünde yaşayan Ahmet Çelebi ya da Saddam’a açıkça “savaş açmış” durumdaki Celal

Talabani'den, Mesud Barzani'den dinlediler "Irak gerçeklerini".

Iraklı rejim muhalifleri o dönemde, Saddam'ın giderek güçlendirdiği kitle imha silahlarından bahsederken, Türk diplomatlar ya da akademisyenler de Amerikalı meslektaşlarını "Irak'ta, patlamaya hazır bir bomba" olan etnik ve dini ayrılıklar, düşman ya da kardeş aşiretler konusunda uyarmaya çalışıyorlardı.

O dönemde bizzat sohbet ettiğim pek çok Türk siyasetçi, akademisyen, asker ya da diplomat hep aynı benzetmeyi yaptılar Irak konusunda; Eğer işgal ederlerse, Irak Amerikalılar için yeni bir Vietnam olacaktır...

Nitekim, daha işgalin üzerinden altı ay geçmeden, bir dönem "felaket haberciliği" gibi nitelenen bu yorumlar tek tek çıkmaya başladı.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ı işgalinin üzerinden geçen dört yılda, ne bir tane kitle imha silahı bulunabildi, ne de Irak halkına demokrasi ya da insan hakları getirilebildi.

Amerikalılar'ın Irak'taki tek "başarısı" ise, İslam referanslı bir Anayasa oluşturmak ve her gün yüzlerce kişinin öldüğü bir iç savaşın önünü açmak oldu.

Irak'ta yaşanan ve giderek "olumsuza" yönelen bu gelişmeler, Ankara'nın Irak'a bakışını da etkiledi, zaman içinde değişti.

Irak'a askeri müdahalenin ilk günlerinde, Türkiye için tek bir kırmızı çizgi vardı;

Irak'ın bölünmemesi.

Ancak Ankara'dan yükselen, "Aman Irak bölünmesin, toprak bütün-

lüğü ve birliğı korunsun” telkinleri, Washington’da o dönemde hep alaycı gülümsemelerle karşılandı.

Çünkü Ankara’nın Irak’ın toprak bütünlüğü konusundaki ısrarı hep, bağımsız bir Kürt devleti kurulması endişesiyle bağlantılıdır.

Gerek Amerikalı, gerekse Avrupalı gazeteci meslektaşlarımız bu konuda yazdıkları haberlerde hep, Türkiye’deki Kürt sorununa da atıfta bulundular. Ankara’nın Irak’ın toprak bütünlüğü konusundaki ısrarını, Türkiye’deki Kürtlerin de benzer isteklere kapılmasından korkmasına” bağladılar.

Haklıydılar da; Ancak bir noktaya kadar:

Çünkü Türkiye’nin tek endişesi aslında Irak’ın kuzeyinde kurulacak bir Kürt devleti değildi. Belki de daha çok korktuğı, Irak’ın güneyinde oluşabilecek bir Şii devleti idi.

Yüzyıllar boyunca Ortadoğı’da dengeler hep Fars-Türk rekabeti üzerine kuruldu. Tarihte kimi zaman bir taraf, kimi zaman diğeri taraf “baskın çıkar gibi” görünse de, denge hep vardı. Ve Ortadoğı’nun o dönemde kan gölüne dönüşmemesini de aslında bu denge sağladı.

Ve her ne kadar Amerikalılar, Irak’taki Şiiiler ile İran’dakiler arasında “doktrinel anlaşmazlıkları” çözülemez görseler de, Türk diplomatlar içten içe hep, “şii şemsiyesinin” daha ağır basacağından endişe ettiler.

Korktukları da oldu;

Saddam Hüseyin yönetiminin sona ermesinden hemen sonra Tahran, hiç duraksamadan Irak’taki Şiiilerin de “hamiliğıne” soyundu.

Tahran yönetiminin sürekli vurguladığı “arada farklı bakışlar da olsa, şii dayanışması ön plandadır” politikası işledi. Ve Iraklı Şiiilerle, İranlılar arasındaki, o “çözülemez” sanılan anlaşmazlıklar büyük ölçüde geride bırakıldı.

Şimdilerde, koalisyon güçlerinin varlığına rağmen İran, Irak’ın özellikle güney bölgelerinde gün geçtikçe etkinliğini arttırıyor.

Ankara’dan bakıldığında, İran’la İngiltere arasında yaşanan esir asker krizi bile, aslında Tahran yönetiminin “Irak’ın güneyinde, haberim olmadan, kuş uçmaz” politikasının bir parçası gibi yorumlandı.

Ortadoğu’daki Türk-Fars dengesinin iyiden iyiye kendisi aleyhine döndüğünü anlayan Ankara da, bir anda söylem değiştirerek, “kırmızı çizgilerini” Irak’ın kuzeyinde bir Kürt devleti oluşmasından çok, güneyde bir şii devleti yaratılması endişesine dönüştürüverdi.

Ankara bu dönemde, son derece aktif bir Ortadoğu politikasına girişti. Önce Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, hemen ardından da bizzat Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Körfez’deki tüm Arap ülkelerini tek tek ziyaret ettiler. Tüm ziyaretlerinde hep aynı mesajı verdiler;

Halen Sünni yönetim altındaki Körfez ülkelerindeki güçlü Şii azınlığı hatırlatıp, “sizin de sonunuz Irak gibi olabilir” tezini işlediler.

Ve Washington’a karşı “tek ses” olarak gitmek yerine, Irak’ın bütünlüğünün korunmasını bir anda “Ortadoğu ülkelerinin tümünün endişesi” haline getirdiler.

İşin ilginç, Ankara’nın Kürt devleti olasılığını ön plana çıkararak “Irak bölünmemeli” tezini hep kulak arkası eden Amerikalılar da, tez deği-

şip, “aman Irak’ın güneyinde Şii devleti kurulmasın” şekline girince, işi ciddiye almaya başladılar.

Güçlenen ve etki alanını Tacikistan’dan Akdeniz’e kadar genişleten İran, bir anda Irak’ın toprak bütünlüğünün korunması konusunda hem “en büyük tehlike”, hem de Washington ile, Avrupa ülkelerini ve Irak’ın komşularını “tek ses” olmaya yönelten, en güçlü “yapıştırıcı” haline geldi.

Türkiye’de bir söz vardır; “Bükemediğin eli öpeceksin...”

Washington yönetimi de Irak’ı işgal ederek başlattığı, ve bir anlamda İran’ı da “kontrol altına almayı” amaçlayan politikası iflas edince, çareyi “Tahran yönetimiyle diyalog başlatmakta” buldu.

Washington yönetiminin son iki aydır, adeta hırsla sarıldığı, Irak’ın komşuları ile, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi daimi üyelerini ve G-8 ülkelerini bir araya getiren “Genişletilmiş Irak Konferansı”nı bu açıdan değerlendirmek gerekiyor.

İran’ın elini “bükemeyen” Washington yönetimi, şimdilerde “elini öpmese de”, İranlı yetkililerle “el sıkışma” noktasına kadar geldi.

Yine Ankara’dan bakınca, bu Türkiye’nin de desteklediği bir politika olarak görünüyor. “Dışlanan” bir İran’ın, öncelikle Amerika Birleşik Devletlerine değil, Türkiye’ye karşı “potansiyel tehlike” olduğunu bilen Türk yetkililer, Tahran’ı “sistem içinde tutacak” her türlü girişimi destekliyorlar.

Ancak bir yandan da, tüm çabalara rağmen İran sistem içine çekilemezse endişesiyle, “B planı”, yani “Sünni dayanışması” için de gayret-

lerini sürdürüyorlar.

Türkiye'nin ve Pakistan'ın girişimiyle başlayan, Pakistan, Ürdün, Suudi Arabistan, Mısır ve Türkiye'yi "Ortadoğu için ortak çözüm aramaya" iten toplantılar süreci, tam da bu "B planını" içeriyor.

Hiç kimseyi şaşırtmayacak şekilde, Washington yönetimi de bu süreci "tüm gücüyle" destekliyor.

Kısacası, Ankara'nın Irak'a yönelik "çözüm politikası", öncelikle İran'ı sistem içine çekip, Irak'ın toprak bütünlüğünü güvence altına almak ve Bağdat'ta "Irak'taki tüm grupların temsil edildiği bir hükümet oluşturmak" üzerine kurulmuş durumda.

Ama eğer bu işlemezse, Türkiye'nin, Washington'un da desteğini alarak, İran'ın karşısına Sunni bloğunu çıkarma denemelerinin de alt yapısı kurulmaya devam ediyor.

Tüm bunlar, Ankara'dan bakınca, Irak'ta olanlar ve bu ülkenin geleceğine ilişkin görünenler.

Ancak peki ya Bağdat'tan, Tahran'dan, ya da Washington'dan Türkiye'ye bakılınca neler görünüyor?

Dışardan bakınca Türkiye'de ilk göze çarpan, büyük bir ihtimalle, Irak'ta yaşananların da etkisiyle Türk toplumunda ortaya çıkan kesif Amerikan düşmanlığı olacaktır.

Irak'tan biz gazetecilerin yansıttığı her şiddet görüntüsü, Türkiye'de artan Irak kaynaklı terör olayları ile de birleşince, Türk toplumunun hedefi doğrudan Amerika oluyor.

Saddam Hüseyin döneminde, terör tehlikesini ortadan kaldırmak için hemen hemen her ay sınırötesi operasyon düzenleyen Türk Silahlı Kuvvetleri, koalisyon güçlerinin Irak'ı işgalinin ardından bu "lüksünden" vazgeçmek zorunda kaldı.

Ve gerek Irak'taki iç karışıklık, gerekse Ankara ile Kuzey Irak'taki Kürt yönetimi arasındaki gergin ilişkiler, PKK'nın Irak topraklarında giderek güçlenmesini, oradaki siyasi sistemin bir parçası olmasını sağladı.

Artık Kuzey Irak'ta, "PKK eğitim kamplarından bahsetmek" pek mümkün değil. Çünkü bu kamplar, son dönemde sivillerin, kadın ve çocukların yaşadığı, yerleşik "PKK köyleri" haline gelmiş durumda.

Terör örgütünün "Kuzey Irak sisteminin bir parçası olması", durumu o kadar karıştırdı ki, Bağdat yönetimi ya da Washington'dan sınırötesi operasyon için yeşil ışık gelse dahi, türk ordusunun bunu gerçekleştiremeyeceği meçhul.

Çünkü sınırı geçen askerler bu kez karşılarında "eli silahlı teröristler" değil, çocukları, kadınları bulacaklar.

İş bir "gerilla savaşı", "Kürtlerin yaşadığı" yerleşim yerlerine yönelik "askeri saldırılara" dönüşecek. Bunun da Ankara'ya etkileri, herkesin beklediğinden çok daha ağır olacak.

Ancak konuşmamın başında da belirttim ya; Ankara'da bugünlerde hepimizin kafası, laiklik-islamcılık, demokrasi-şeriat çatışmalarıyla son derece meşgul.

Durum o kadar karışık ki, Türkiye'de yaşanan bu iç politik karmaşanın Irak'a da yansımaları kulislerde konuşulmaya başlandı bile;

Kulislerde bugünlerde en çok rağbet gören senaryoya göre, Türkiye'deki laik devlet örgütlenmesi, 22 Temmuz seçimlerinde İslamcı Adalet ve Kalkınma Partisi'nin yeniden, bu kez daha güçlü şekilde iktidara gelmesini engellemek için "Irak kartını" ortaya atacaktır.

Türk Silahlı Kuvvetleri, "katı laik" Cumhurbaşkanı'nın da desteğini alarak, Irak kaynaklı PKK terörünün bitirilmesi amacıyla sınır ötesi operasyona başlayacaktır.

Ve Türkiye'nin içine gireceği "kritik çatışma koşulları" bahane edilerek, seçimler ertelenecek. Böylece, laik örgütlenme, İslamcı partiye karşı "alınabilecek önlemler" konusunda biraz daha zaman kazanmış olacaktır...

Tüyleler ürpertici değil mi?

Hepinize, beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum...